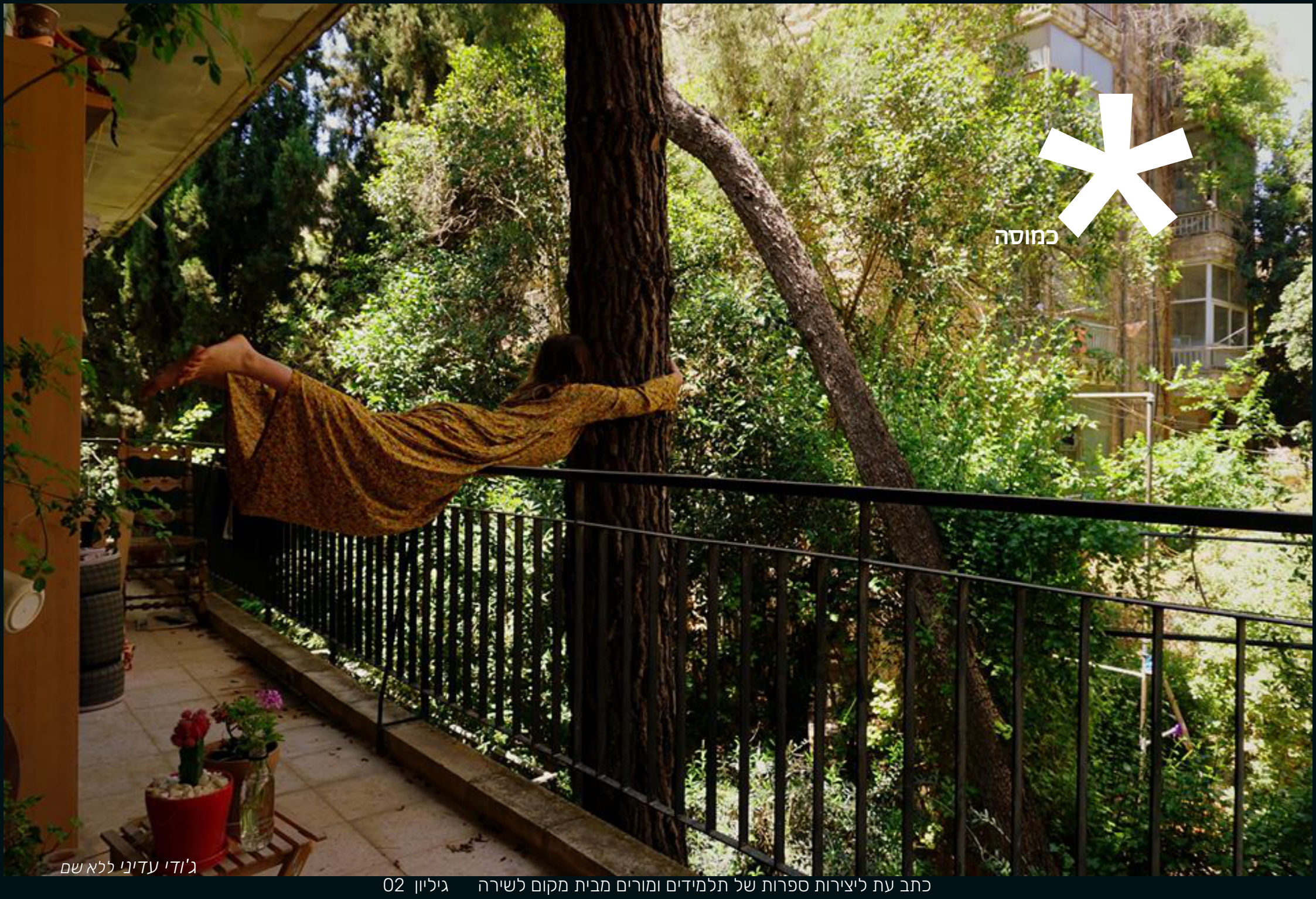

כמוסה

ג'ודי עדיני ללא שם

”חננו המרכזי טמון באי-האקטואליות שלו”

דבר מערכת - העט! העט! העט!

הרגע הזה פה. אנחנו רוצים לומר עליו משהו, כי הוא מיוחד מאוד. לא מיוחד שטוח מטושטש, מיוחד בולט. בהייה ברחובות השוממים. זמננו הפנוי ליצירה. אביב ופריחה, חביות נפט יושבות בלב ים וקואליציה שוברת שורות. אנחנו לא רוצים לפספס אותו, אבל גם לא יודעים איך בדיוק לחבק את גזע העץ התמיר והמחוספס שלו. לכן קיבצנו יחד עטים מעטים שונים, מתוך התקווה הישנה אך מהדהדת, שהיחד מסוגל למה שהיחיד לא.

הכמוסה השניה מתחדשת בביקורת לספר 'כיס אוויר' מאת כנרת רובינשטיין, תצלום מאת ג'ודי עדיני, תלמידת בית הספר לתיאטרון חזותי, סיפור קצר מאת צרויה להב ושירים של צבי שטיינר ונעה אייל.

ועכשיו - קריאה נעימה,
מערכת הכמוסה

לוח-סיפור / צרויה להב

שעת בוקר מאוחרת. אולם כמעט ריק. הסטודיו שלי. תיבות עץ שטוחות מונחות זו על זו על הרצפה בצמוד לקיר. במרכז האולם ניצב לוח גדול, מלבני, על קונסטרוקציה של שתי רגלי ברזל עם גלגלים. מוקרן עליו סיפור שלי, אבל יתכן גם שהוא לא מוקרן, והלוח והסיפור הם זהות אחת. במרכז הסיפור מוקף במסגרת קטע לא גמור שאני רוצה עוד לעבוד עליו.

כל זה מוצג לראווה, כמו לקראת בחינה או כמעשה אמנות כשלעצמו. עם בני הזוג הצעירים שנמצאים איתי כאן - יפים, בני תרבות - יש לי קשר מיוחד. הם מתבוננים במוצג ואומרים בנימוס אוהד שהסיפור טוב. אני מודה להם מעודדת ומוסיפה התנצלות, מצטדקת לגבי החלק המסומן שדרוש לו תיקון. בני הזוג יוצאים ואני אחריהם. הם נעלמים.

זרימת מים מזדחלת, מתפשטת, מתקרבת אליי, סוחפת עפר בנייה והרס, בוץ טיט כתום ועיסת חצץ. אני לא מבינה מה היא, ובזמן שאני מנסה לאמוד את מהירות ההתקדמות שלה ואת כוחה, ומדווחת לעצמי בהקלה שלא נורא, הזרימה איטית, זה לא שיטפון, אני נוכחת שהסחף הבוצי הכתום הוא מה שאני כבר עומדת עליו, דורכת בו, יוצאת בו לדרכי מחוץ לסטודיו. הוא מכסה מדרכות וכבישים, הופך אותם למקשה אחת חצצית, מבטל הבדלים, נמצא בכל מקום, כאילו הקדים את הזרימה, אולי הגיע בהצפה קודמת. מתי היא היתה... איך לא שמתי לב אליה...

העיר שאני הולכת בה היא עיר מנהרות. חלקן חדשות, חלקן ממש עתיקות, בחלקן התקרות גבוהות, בחלקן נמוכות, והן יוצאות זו מזו, ונכנסות זו אל זו בהסתעפויות שאין להן מקור או קצה נראים לעין. אבל אני לא מתבלבלת. לא. אני לא לוקחת סיכונים ונשארת כל הזמן במנהרה הגדולה, הרחבה והגבוהה ביותר, זאת שאני מזהה כמנהרה הראשית.

מה השעה? הסיפור התחיל בשעת בוקר מאוחרת, ועכשיו, מה עכשיו? אחר הצהריים? ערב? מה מאיר את העיר בכתום ביצת חלום? זחילת המים העמוסים, שיש להם ברק חולה, מואצת, אבל זה בהחלט עוד לא שיטפון. אני תוהה איך יכול להיות שהעיר כל כך ריקה, איפה כולם, האם היה כאן משהו אחר פעם? איפה בני הזוג שהיו אצלי בסטודיו.

איש אחד - טרוד, מודאג מאוד, עם שיער שיבה וצינור גומי מגולגל ביד, נראה כמו סגן מנהל מחלקה בעירייה שנקלע למשימה לא מתאימה לו - אומר לי שזה כנראה צינור שהתפוצץ, אבל יוכלו לטפל בבעיה רק אחרי שימצאו באיזה חלק של העיר היא התחילה, ורק כשידעו האם זה צינור של שיבר מרכזי או אחד מאלפי הצינורות שמתפצלים ממנו. בינתיים לא מצליחים לאתר את מקור התקלה.

קולות שנשמעים מרחוק מגלים קבוצת אנשים. הם צללים קטנים והם נכנסים, דחוקים זה אל זה, למנהרה צרה, מהעתיקות ביותר בעיר. אני מביטה בהם עד שאני כבר לא רואה אותם, מקווה שגם הזוג היפה שלי ביניהם, שאולי הם כולם יצליחו, או כבר הצליחו, לצאת מהעיר, כלומר להימלט, להינצל. הנזילה מתגברת.

אני שואלת את האיש מהעירייה אם יכול להיות שגם את הסטודיו שלי היא תציף. הוא אומר שסביר להניח, ואני מבינה למה לא הצטרפתי אל הנמלטים. הלוח-סיפור שלי ניצב שם בסטודיו על שתי רגלי ברזל עם גלגלים, דורש בסימון מסגרת עוד עבודה עליו, ואני מקווה שמכוון שזה עוד לא שיטפון, המים הסוחפים אולי יחבלו בו, אבל לא יגרסו ולא יטביעו אותו.

אני זוכרת את תיבות העץ שעל הרצפה, צמודות לקיר, זו על זו. כל מה שכתבתי אי פעם נמצא בהן. ואת זה, אני יודעת, אי אפשר יהיה להציל.

אפריל 2020

פתאום הבנתי / צבי שטיינר

לא ידעתי איך להעביר את הדקות האחרונות שנותרו למשמרת
 עד שפתאום הבנתי
 אני הולך לכתוב שיר
 ורק צריך לפתוח את המחשב ולשים באוזניות
 יצירה שמהר תרגש אותי
 לגלגל סגריה וכבר
 אני בתוך הדף
 נרגש לבוא בדברים עם מי שזה לא
 יהיה אני צר צורות של ספק יופי
 נותן לגעגועים נטולי מגמה לרחף מעל
 ובתוך המילים שכל רצונן הוא
 להיתקע כאן עתה
 כטריז בעמקי החולף הכוסף
 אל עצמו בעודו ויודע
 עד כמה זה נואל אך מחוסר ברירה
 לא מפסיק לשורר את עצמו לדעת
 ולגעת באותו הנושא השחוק של
 עצמו הכותב את עצמו נואשות וממשיך
 נואשות לנסות להפיח בו
 זיק שלא הפיחו עד הנה
 וגם לא הוא אתמול
 אבל לא משוכנע על אף הפסיחות
 היפות וכל הכנות המתבקשת בנושא רציני ומיותר שכזה
 שמאמציו להיות
 ומשמרתו שנגמרת

[---] / נעה אייל

פתק על החלון
 קרן שמש מבעד לתריס
 ממסגרת שיר

ספר טיסה / כנרת רובינשטיין

ביקורת לספרו של דיוויד סאלאי "כיס אוויר"

כשקראתי את כיס אוויר לפני כחודשיים הוא הצטייר בעיניי כספר שמשקף את ימי הגלובליזציה העליזים, תקופה בה טיסות בינלאומיות חוצות הגלובוס ביטלו מרחקים, קיצרו את הזמן, והעניקו תחושת שליטה כוזבת. מי היה מאמין שרק שבועות אחר כך הספר יהפוך למסמך תיעודי של תקופה שאולי הסתיימה, וללא ספק שינתה לעד את פניה. בזמן כה קצר כיס אוויר הפך מספר עכשווי לספר שחננו המרכזי טמון באי-האקטואליות שלו, זו שמציבה מראה מול חיינו המהירים והשבריריים, שנעצרו.

כיס אוויר מגולל את סיפורם של שנים-עשר אנשים, זרים ברובם, בשעה שהם חולפים זה על פני זה בנתיבי טיסה מסביב לעולם. המסע האווירי והספרותי מתחיל בטיסה מלונדון, חוצה יבשות, ארצות וערים ומסתיים בטיסה הנוחתת שוב בשדה התעופה בבירת בריטניה. הספר בנוי על מודל הלפיד האולימפי בו העלילה מתעכבת על דמות אחת שפותחת לרגע צוהר לעולמה, עד להעברת הלפיד לדמות אחרת. נראה שסאלאי בחר בפורמט העלילתי הזה כדי לומר אמירה פילוסופית על העוצמה הגלומה בפגישה אקראית בין זרים ועל השפעתם של צירופי מקרים על חיינו. אולם האמירה אינה מספיק מגובשת ולכן נותרת חצי אפויה, צפויה ופופולארית בנוסח "אפקט הפרפר". הפורמט המקורי שבו זהותם ושמן של הנוסעים הזרים מתבררים רק בפרק הבא שמתמקד בסיפור חייהם אמנם מלא פוטנציאל דרמטי, אולם בסופו של דבר הדרמה אינה מתממשת מפני שלא הפגישות המקריות המתוארות בין הנוסעים הן שמשפיעות עליהם.

חייהם של הנוסעים שופעים ממילא בחוויות אנושיות הגודשות את הספר וביניהן: גסיסה מסרטן, לידה, רומנים אסורים ומוות בתאונת אופנוע.

המפגש עם האחר אינו מתואר כאירוע שמחריף את הקונפליקט האישי או משפיע על החלטותיהן של הדמויות, הנמצאות על פי רוב בפרשת דרכים רגשית, אלא נתפס כאירוע שולי ולכן מורגשת החמצה.

אף על פי כן, סאלאי מתאר יפה את תרבות הפרעת הקשב הקולקטיבית במאה העשרים ואחת וכן מערכות יחסים שכיחות, כמו זאת הנרקמת בין הפליט הסורי לצעירה האירופאית העומדים להינשא. כישרונו של סאלאי כמספר בא לידי ביטוי גם בתיאור רגשותיהם של מעט מדמויותיו. כך למשל, בפרק הראשון הוא מיטיב לתאר אישה מבוגרת החוזרת מביקור אצל בנה ג'ימי הגוסס מסרטן הערמונית וסובלת מחרדה כאשר היא נקלעת לאירוע מטלטל של כיס אוויר במהלך הטיסה. סאלאי מתאר יפה את המשא ומתן הנואש וחסר ההיגיון שמנהלים אנשים במצוקה עם הגורל: "... אמרתי לעצמי שאני חייבת להתמודד עם העובדה שאני עומדת למות.

ישבתי שם בעיניים עצומות וחשבתי: **אם אני עומדת למות, בבקשה תן לג'ימי לחיות. בבקשה תן לו לחיות. בבקשה, בבקשה תן לו לחיות...**" (עמוד 17, ההדגשה במקור, כ.ר.)

אם סאלאי היה מתמיד בצלילה לתוך נבכי תודעתן המסוכסכת של דמויותיו ולא מסתפק רק בתיאור קליל ורפרפני שלהן, אולי היה קל יותר להדהות לפחות עם חלק מהן. אך כשהן נותרות פלקטיות ושדופות, לא יכולתי שלא לחכות בקוצר רוח שהטיסה כבר תנחת ביעדה האחרון, גם אם ייקח זמן רב עד שאסתובב שוב בטרמינל.

כיס אוויר, דיוויד סאלאי, מאנגלית: אילן פן, הוצאת ידיעות ספרים, תאריך הוצאה ינואר 2020, 127 עמודים